

GRAFİK TASARIM EĞİTİMİNİN ÇAĞIN GEREKLERİNE UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ

OPINIONS OF FACULTY MEMBERS ON THE SUITABILITY OF GRAPHIC DESIGN EDUCATION FOR THE REQUIREMENTS OF THE AGE

Ramazan KARAGÖL* & Şeniz AKSOY**

* Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
TÜRKİYE E-mail: rmznkaragol@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2991-7061>

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
TÜRKİYE, E-mail: seniz@gazi.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5101-2691>

Geliş Tarihi: 8 Nisan 2020; Kabul Tarihi: 24 Nisan 2020
Received: 8 April 2020; Accepted: 24 April 2020

ÖZET

Günümüzde bilgiyi üreten ve ileten konumu ile bilgisayarlar birçok alanı doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiştir. Bu durumdan doğrudan etkilenen alanlardan biri de grafik tasarım olmuştur. Bu sebeple grafik tasarım eğitiminin çağın gereklerine uygun yürütülmesi önemli bir hal almıştır. Bu araştırmanın amacı da grafik tasarım eğitiminin çağın gereklerine uygunluğuna ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerini öğrenmektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseninde ve amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi ile kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Grafik tasarım eğitiminin çağın gereklerine uygunluğuna ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerini öğrenmek amacıyla yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme formu kullanılarak dokuz öğretim üyesi ile birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak görüşme formları ile akademisyenlerden toplanan veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi sonucunda ulaşılan temalar ve kodlar araştırmacı tarafından NVİVO 12 programı ile belirlenmiş ve uzmanlara kontrol ettirilmiştir. Analizi yapılan verilerden elde edilen bulgular anlam bütünlüğü gözetilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Grafik tasarım, Yeni medya, Görsel iletişim

ABSTRACT

Today, computers have influenced many areas directly or indirectly, with their location producing and transmitting information. One of the directly affected areas was graphic design. For this reason, it has become important to conduct graphic design education in accordance with the requirements of the age. The aim of this research is to learn the opinions of the lecturers about the compatibility of graphic design education with the requirements of the age. The research was formed by using the case study method, one of the qualitative research methods, and the criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, and the easy sampling method. One-on-one interviews were held with nine lecturers using a semi-structured and unstructured interview form in order to learn the opinions of the instructors about the suitability of graphic design education to the requirements of the age. In accordance with the purpose of the research, the data collected from the academics with the interview forms were analyzed using the content analysis technique. The themes and codes reached as a result of the content analysis were determined by the researcher with the NVIVO 12 program and checked by the experts. The findings obtained from the analyzed data were interpreted considering the integrity of the meaning.

Key Words: *Graphic design, New media, Visual communication*

1. GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar hayatlarını sürdürebilmek için iletişim yolları geliştirmiş, seslere karşılık gelen şekiller oluşturarak günümüzdeki alfabelerin temellerini atmıştır. Bu bağlamda iletişimde görseller, yazıdan daha eskidir. İlk insanların mağara duvarlarına yaptıkları figürler, soyut işaret ve simgeler bunun kanıtıdır. Zaman içinde görsellik hayatın her alanında olduğu gibi iletişimde de etkin duruma gelmiştir. Mesajları kelime ve sözcüklerle iletmenin mümkün olmadığı durumlarda, ya da daha kalıcı olması nedeniyle tercih edilen görsel iletişimde grafik tasarım kullanılmaktadır. Görmeyle gerçekleşen bir iletişim yöntemi olan görsel iletişim, teknolojinin getirdiği olanaklarla iletişimin tüm boyutlarında yoğun ve etkin kullanım alanına sahip olmuştur (Güngör, 2011: 106; Lazar, 2009; Mısırlı, 2016: 42; Uçar, 2017: 92).

Evrensel iletişim boyutu ile görsellerle kurulan iletişimde tasarımcıların rolü büyüktür. Çünkü tasarım ile iletişimin ikisi de karşı tarafa mesaj iletme çabası içinde olduğundan aynı amaca hizmet eden iki olgudur (Ambrose & Aono-Billson, 2013: 26). İletişim ve görsel iletişimin grafik tasarımın temelini oluşturan kavramlar olarak düşünüldüğünde, grafik tasarımcılar daha kolay ve etkili bir şekilde hedef kitleye ulaşabilmektedirler (Ertan & Sansarı, 2017: 88). Bu bağlamda grafik tasarım, görsellerle varlığını sürdüren bir iletişim sanatıdır. Grafik tasarımcı genel olarak, okunan ve izlenen görüntülerin tasarımından sorumludur. Görsel öğelerle yazıyı bir arada kullanarak izleyiciye belirli bir mesaj iletme amacıyla tasarım yapar. Afişler, kitaplar, broşürler, bilgi ve uyarı işaretleri vb. grafik tasarımın etkinlik alanı içindedir. Grafik tasarım terimi ilk defa 1900'lerin ilk yarısında metal kalıplara oyularak çizilen ve daha sonra çoğaltılarak basılan görsel malzemeler için kullanılmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle bu terimin anlamı ve hizmet alanı oldukça genişlemiştir (Becer, 2015: 33-35; Odabaşı, 2006: 17).

Grafik tasarımcı ve tasarımcının kökenleri, hissettiklerini, uğraşlarını, korkularını, mesaj ve beklentilerini çizimlerle anlatmaya çalışan elini kullanma becerisi kazanmış ilk insana kadar dayanmaktadır (Uçar, 2014: 21). Grafik tasarım bu sebeple insanlık tarihi kadar eskidir diyebiliriz. Grafik tasarımın bilinçli bir tasarım etkinliğine dönüşmesi ise 19. yy ve 20. yy başlarında ortaya çıkan sanat hareketleri ve teknolojik gelişmelerin getirdiği yeniliklerle olmuştur. Tasarım eğitimi 1920'lerde Almanya'da Bauhaus okulunda ilk defa bilinçli olarak

öğretilmeye başlanmıştır. Bauhaus; “1919 yılında Weimar’da Walter Gropius öncülüğünde temel amacı sanat ve zanaat alanlarını birleştirerek Alman endüstriyel tasarımını geliştirmek için kurulmuştur” (Armstrong, 2012: 47). Grafik tasarım eğitiminin istendik bir eğitim olarak görülmesi ise 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika'da görülmektedir. 1925'te Almanya'da gördüğü eğitim sonrası yurda dönen İhap Hulusi Görey ile Türkiye’de çağdaş anlamda grafik tasarımın ilk örnekleri görülmektedir. İhap Hulusi Ludwing Hohlwein'in atölyesinde eğitim alarak onun tasarım anlayışı ile tasarımlar üretmiştir (Aydın, 2008: 33).

Teknoloji, 1980'li yıllarda bir önceki yüzyıldan çok daha hızlı gelişmiştir. 1960'ta Letraset'in, ofset baskısını buluşu gibi gelişmeler grafik tasarımda köklü değişikliklere yol açmıştır ancak görsel tasarım oluşturma aracı olarak bilgisayarın gelişi gerçek bir devrim niteliğindedir. Bilgisayarın hayatımıza girmesiyle grafik tasarım programlarının ortaya çıkması, verilerin aktarımından baskısına kadar olan geleneksel zincirde doğrudan köklü değişiklikler oluşturmuştur (Weill, 2007: 118-119).

Grafik tasarımcı teknolojinin ilerlemesiyle birlikte grafik dilini zenginleştirme olanağı bulmuştur. Ancak teknolojik gelişmelerle grafik tasarımcının değişen nitelikleri onu bir yandan, farklı özelliklerdeki medyaya iş üretmek anlamında özgürleştirirken diğer taraftan yeni iletişim teknolojilerini iyi tanıma, daha çok konuda bilgi sahibi olma gibi sorumlulukları da beraberinde getirmiştir. Baranseli (2009)'nin de belirttiği üzere artık grafik tasarımcı çok yönlü düşünme ve analitik problem çözme yeteneklerine sahip olmak ve kendisini sürekli olarak güncellemek durumundadır. Bu bağlamda grafik tasarımcının alanında uzman konuma gelebilmesi için bir takım sanatsal eğitimler alması gerekmektedir.

Akçadoğan (2006) teknolojik gelişmelerle birlikte tasarımcılar için bir şey yapmaktan ziyade düşünebilmenin önemli bir hal aldığına dikkat çekmektedir. Tasarım eğitimi alan bireylerin, çağımızın teknolojik gelişmelerine paralel düşünce üretebilmeleri için teknik bilgilerin yanında dijital ortamdaki teknolojik gelişmelerle donatılması gerekmektedir. Çünkü teknolojik gelişmelerin çok büyük devrim içinde olduğu günümüzde dijital dünya, teknik bilgi ile yaratıcılığın buluşmasıyla sınırsız üretim olanakları sağlamaktadır.

Teknolojik gelişmeler bilim dallarını olduğu gibi sanat dallarını da geliştirmektedir. Bu sanat dalları içerisinde belki de teknolojiden en çok etkilenen alan grafik tasarım olmuştur. Türkiye’de bilgi ve teknoloji çağına uyum sağlayabilmek için birçok eğitim kurumunda olduğu üzere sanat eğitimcisi yetiştiren eğitim fakültelerinin resim-iş eğitimi bölümlerinde de bilgi çağı verileri ile anlamlandırılan çağdaş bir sanat eğitiminin uygulanması gerekir. Bu bağlamda birçok alanda olduğu gibi sanat eğitiminin de vazgeçilmez bir parçası durumunda olan bilgisayar teknolojisi özellikle grafik anasanat atölye dersleri için öğrencilerin görsel tasarımlar oluşturmada önemli bir konumdadır (Bölükoğlu, 2002: 254). Buradan hareketle bu araştırma grafik anasanat dersi öğrencilerinin görsel iletişim dili oluşturmada karşılaştığı sorunları inceleyen yayınlanmamış doktora tezinin bir bölümünden önemli görülen bir konu olarak ayrıca ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

Nesiller boyunca toplumlar, yaratmak, tasarlamak, ifade etmek, iletişim kurmak gibi düşüncelerini değişik ifade biçimleri ile somutlaştırmaya çalışmışlardır. Öyle ki tasarım eylemi elini kullanma becerisi edinen ilk insanın ortaya çıktığı günden günümüze kadar insanla birlikte her çağda var olmuştur. İlk insanın mağara duvarlarına yaptığı resimlemelerden, avlanmak için şekil verdiği ilkel aletlere, ısınmak için üzerine kestiği hayvan kürklerine kadar elini atıp düzenlediği her şey bir tasarım ürünüdür. Bu bağlamda tasarım olgusu insanoğlunun ihtiyaçları, doğada bulabildikleri ve hâkim oldukları malzemeler aracılığıyla zaman içerisinde zevk ve beğenisiyle şekillenmiştir. Böylece insanın tasarım düşüncesi ve tasarlama yeteneği bir şekilde

insan hayatının her noktasında yerini almaya başlamıştır. Teknolojik gelişmeler ve toplumsal ihtiyaçlar ise tasarım eğitiminin verilmesine zemin hazırlamış ve süreç içerisinde bunu zorunlu kılmıştır. Tasarım eğitimi doğrultusunda öğrenciler, potansiyel yaratıcı güçlerini ortaya çıkararak maddeye biçim vermeyi ve farklı malzemelerle bunu yapmayı, ilişkilendirme yapmayı öğrenir. Bununla birlikte öğrencilerin kendinde var olan yeteneğini keşfetmesini sağlayan tasarım eğitimi, öğrencilere tasarım ilke ve öğelerini çalışmalarında uygulayabilme becerisi kazandırmayı da amaçlar (Mercin, 2019: 3; Ertan & Sansarcı, 2017: 89; Tepecik & Toktaş, 2014: 18).

Türkiye’de tasarım eğitimi ilk görüldüğü zamanlara baktığımızda Nigarhane ve Nakkaşhanelerde usta-çırak ilişkisine dayalı plansız bir öğrenme olduğu söylenebilir. Bu durum bugünkü eğitim sisteminden oldukça farklı olarak sanatçı ve zanaatkarların estetik duyarlılıkları çerçevesinde birçok esere el işçiliklerini yansıtmaları ile varlığını sürdürmüştür (Gökay, 2019: 13-15). Modern anlamda tasarım eğitiminin verildiği zamanlar ise Cumhuriyet sonrasında görülmektedir. 1923 yılında ülkemizde yeni bir yönetim biçimi olan Cumhuriyet kurulmuş; 1928 yılındaki harf devrimiyle de Latin harflerine geçilmiştir. Bu köklü değişim, Kurtuluş Savaşı’ndan çıkan Türkiye’nin önceki kültürel birikimi üzerinde kaçınılmaz bir şok etkisi yaratmış ve bunun sonucunda da belirli bir duraklama dönemine girilmiştir. Ama devlet politikalarının eğitimdeki başarısıyla İhâp Hulusi Görey, Münif Fehim ve Ali Suavi gibi sanatçılar Cumhuriyet dönemi Türk grafiğine yeni bir ivme kazandırmayı başarmıştır. Türkiye’deki modern grafik eğitiminin ilk kez 1933 Yılında Güzel Sanatlar Akademisi’nde Mithat Özer öncülüğünde açılan afiş atölyesinde başladığı görülmektedir (Becer, 2006: 112-115).

Gazi Eğitim Enstitüsü, Cumhuriyet’in eğitim kadrosunu yetiştirmenin yanında, 1883’ten beri tek güzel sanatlar okulu olan Sanay-i Nefise’ye alternatif çağdaş bir okul olarak ön plana çıkmaktadır. Günümüzde Marmara Güzel Sanatlar Fakültesi’nin temelini oluşturan Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu’nun açılması da Gazi Enstitüsünde gündeme gelmiştir. Bu amaçla okulun ilk mezunlarından üç öğrenci 1935 yılında Almanya’ya eğitime gönderilmiştir ancak savaşın yol açtığı gecikmeler nedeniyle Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu’nun açılışı 1957’de olmuştur. Yönetimde Hayrullah Örs ve Sait Yada’nın yanı sıra Stuttgart Güzel Sanatlar Akademisi’nden Prof. Schneck ile yedi kişilik kadrosu da yer almaktadır. Okulun amaçlarında hepsinin esin kaynağı Bauhaus olmuştur. Ülkemizdeki sanat eğitimini kökten etkileyen Bauhaus, 1919’da Almanya’da kurulmuş bir okuldur. Okulun anlayışı, uygulamalı sanatlar ile güzel sanatların karşılıklı etkileşimine uygun bir ortam sunmayı amaçlamaktadır. Okulun eğitim-öğretim esası ise becerileri geliştirecek atölye sistemi üzerine oluşturulmuştur (Artun, 2011: 17-20). Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nun varlığı ile o dönemde özellikle de basın ve reklam sektöründe istihdam sağlanırken kişilerde bu okuldan eğitilmiş olma koşulunun aranmaya başlanması grafik tasarım eğitimine olan ilgi ve değeri de artırmıştır (Balcı, 2016: 34). 1960’lardan itibaren Türk grafik sanatlarında Akademi ve Tatbiki’de grafik eğitimi almış bir kuşağın çalışmaları görülmektedir. Böylece bu alanda daha nitelikli ve sanatsal örnekler ortaya çıkmaya başlamıştı. Bu tasarımcılar arasında Mengü Ertel, Sait Maden, Yurdaer Altıntaş, Erkal Yavi, Aydın Erkmen, Bülent Erkmen, İlhan Bilge, Murat Egemen ve daha birçok isim sayılabilir (Becer, 2006: 78).

1982 yılında Yüksek Öğrenim Kanunu ile güzel sanatlar ve tasarım alanlarında eğitim veren Güzel Sanatlar Akademisi değişik alanlarda eğitim veren bazı kurumları da bünyesine alarak Mimar Sinan Üniversitesi adını almıştır. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu da Marmara Üniversitesi bünyesinde Güzel Sanatlar Fakültesine dönüşmüştür. Böylelikle lisans düzeyinde temel eğitim veren bu bölümlerde lisansüstü düzeyde akademik eğitim almanın da önü açılmıştır. İstanbul’da gerçekleşen bu gelişmelerin dışında Ankara’da

Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi'nde, Eskişehir'de Anadolu Üniversitesi'nde, İzmir'de ise Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Güzel Sanatlar Fakülteleri bünyesinde grafik bölümleri açıldığı görülmektedir (Becer, 2015: 114). Türkiye'de grafik eğitiminin yaygınlaşmasıyla özgün, yaratıcı özelliklere sahip nitelikli tasarımcılar yetiştirilmeye başlanmış, küçük ve büyük ölçekli şirketlerin mesajlarının iletilmesinde başarılı çalışmalar yapılmıştır.

Çağın gereksinimleri doğrultusunda birçok üniversitede önlisans, lisans ve lisans üstü düzeyde görsel iletişim tasarımı ya da grafik tasarımla ilişkili bölümler açılmış, bu durum ülke geneline yayılmıştır. Bunlardan birini de Eğitim Fakültelerinin Resim-iş öğretmenliği bölümlerinde lisans düzeyinde 2. sınıftan itibaren sunulan grafik anasanat atölye dersleri oluşturmaktadır. Öncelikli amacı resim-iş öğretmeni yetiştirmek olan bu bölümlerde herkesin atanıp öğretmen olamayacağı günümüzün bir gerçeğidir. Bununla beraber bireylerin aldıkları eğitim sonrası fikirlerinin değişmesi ve yaşantılarında gelişen olaylar sebebiyle farklı iş alanlarına yönelebileceği gerçeği de unutulmamalıdır. Bu bağlamda resim-iş öğretmenliği bölümlerinde grafik anasanat atölye dersi olarak yürütülen dersin niteliğinin çağın koşullarına uygun olması öğrenme açısından olduğu kadar meslek seçimi konusunda da önemlidir. Bu sebeple Bölükoğlu (2004)'nin da vurguladığı üzere; anasanat atölye eğitiminde, tasarımın çağdaş, dinamik, toplumsal özelliklerini ortaya çıkarabilecek sorgulayıcı, eleştirel, araştırmacı bir eğitim amaçlanmalıdır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı grafik anasanat atölyelerde yürütülen grafik tasarım eğitiminden hareketle grafik tasarım eğitiminin çağın gereklerine uygunluğu konusunda öğretim elemanlarının görüşlerini öğrenmektir. Genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir;

- Grafik anasanat dersinin niteliğine ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri nelerdir?
- Kazanımların yeterliliğine ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri nelerdir?
- Anabilim dalının teknik donanımlarının yeterliği konusunda öğretim elemanlarının görüşleri nelerdir?

1.3. Önem

Bilgi çağındaki dünyada, en büyük amacı iletişim kurmak olan grafik tasarım disiplini ve bu disiplinin eğitimini temel alan lisans düzeyi bölümlerden biri olan resim-iş öğretmenliği kapsamındaki grafik ana sanat dalı çağın dijital çeşitliliğine uyum sağlamak durumundadır. Bu sebeple grafik tasarım alanı Türker ve Özdemir (2014)'in de belirttiği üzere içerik ve kullandığı malzemeler açısından, değişimi ve gelişimi en fazla takip etmesi gereken ana sanat dallarından biri olarak görülmektedir. Bu bağlamda eğitim fakültelerinin öncelikli amacı her ne kadar öğretmen yetiştirmek olsa da resim-iş öğretmenliği bölümlerinin grafik anasanat atölye uygulamalı derslerinde bilgisayarların öğrenme amaçlı kullanımı kaçınılmaz duruma gelmiştir. Çünkü bilgisayar teknolojisi tasarımın işlevsel hale dönüşmesinde ilginç olasılıklara zemin hazırlayarak daha etkili daha hızlı tasarımlar yapılmasına olanak sağlamaktadır. Bilgisayarlar el yöntemi ile başarılması zor olan ve oluşturulması zaman alan şekil, doku, renk, perspektif, hacim ve animasyonların çeşitlilik içerisinde oluşmasına imkân sağlamaktadır (Bölükoğlu, 2002: 255, 2003: 142). Aynı zamanda geleceğin görsel sanatlar eğitimcisi olarak yetiştirilen bireylerin gelecek çağın teknolojik gelişmelerine uyum sağlayabilmesi için bilgisayar teknolojisini en iyi şekilde ve en son gelişmelerden haberdar olarak tanımaları gerekmektedir. Bununla birlikte grafik tasarımcı, Becer (2015)'in de belirttiği üzere basılı iletişim dünyasında tutunabilmek için tasarım ve üretim sürecini bütünüyle anlamak zorundadır.

2. YÖNTEM

Grafik anasanat atölyenin çağın gereklerine uygunluğuna ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerini inceleyen bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseninde yapılmıştır. Olgubilim gündelik hayatta karşılaşılan ancak ayrıntılı olarak anlam veremediğimiz kavramlar, deneyimler, olaylar ve yönelişlere odaklanan bir araştırma desendir. Olgubilim araştırmalarında veri kaynaklarını, araştırmanın odaklandığı araştırmayı deneyimleyen ve olguyu dışı vurabilecek bireyler ya da gruplar oluşturmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018: 71). Bu bağlamda araştırmanın verilerinin toplanmasında ve analizinde başvurulan yöntem niteldir. Bir problem veya konunun keşfedilmesi gerektiği durumlarda nitel araştırma tercih edilebilmektedir. Nitel araştırmacılar, dokümanları inceleyerek, davranışları gözlemleyerek ve katılımcılarla görüşerek kendileri veri toplarlar (Creswell, 2013: 45).

2.1. Çalışma Grubu

“Nicel araştırmalarda evrene genelleme amacıyla seçkisiz örnekleme yöntemi ağır basarken nitel araştırmalarda aktarılabilişliği artırmak için amaçlı örnekleme yöntemleri kullanılır” (Yıldırım & Şimşek, 2018: 282). Bu sebeple araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ve kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018)’e göre, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan tüm durumların çalışılmasını amaçlayan ölçüt örnekleme yöntemi araştırmacı tarafından oluşturulmaktadır. Araştırmada ölçüt olarak, en az 5 yıl süredir Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde Resim-iş Öğretmenliği bulunan ve grafik anasanat atölye dersi olan bölümler baz alınmıştır. Bu durum bölümün mevcut sorunlarının deneyimlenmiş olması açısından da önemli bir ölçütü oluşturmaktadır.

Grafik anasanat programında ders veren öğretim üyeleri çalışmanın amaçlı örneklemini oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin grupların seçilmesiyle derinlemesine araştırma yapılmasına olanak sağlar (Büyüköztürk vd., 2013: 67). Bu bağlamda Gazi Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi ile birlikte resim-iş öğretmenliği grafik anasanat programında öğretim elamanı olarak görev yapmış akademisyenlerin bulunduğu Başkent Üniversitesi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Üniversitesi bu araştırmada uygulama yapılan üniversitelerdir. Araştırma dahilinde görüşme yapılan öğretim elemanlarına ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarına İlişkin Bilgiler

Görüşülen Katılımcı	Cinsiyet	Lisans Mezuniyeti	Akademik Unvanı	Mesleki Deneyim
U1	Erkek	Resim-İş Eğitimi Bölümü	Prof. Dr.	30 yıl
U2	Kadın	Resim-İş Eğitimi Bölümü	Prof. Dr.	30 yıl
U3	Erkek	Resim-İş Eğitimi Bölümü	Dr. Öğr. Üy.	14 yıl
U4	Erkek	Resim-İş Eğitimi Bölümü	Doç. Dr.	10 yıl
U5	Erkek	Grafik Sanatlar Bölümü	Dr. Öğr. Üy.	24 yıl
U6	Erkek	Resim-İş Eğitimi Bölümü	Öğr. Gör.	10 yıl
U7	Kadın	Grafik Bölümü	Dr. Öğr. Üy.	22 yıl
U8	Erkek	Resim-İş Eğitimi Bölümü	Doç. Dr.	30 yıl
U9	Kadın	Resim-İş Eğitimi Bölümü	Prof. Dr.	20 yıl

Not: U= Öğretim Elemanı

2.2. Verilerin Toplanması ve Analiz

Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Olgulara ilişkin deneyimleri ve anlamları derinlemesine araştırmak için uzun görüşmeler olacağından örneklemin sınırlı kalması normal bir durumdur. Bu sınırlılık bazen araştırılan konuda uzman sayısının az olmasından da kaynaklanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2018: 71). Verilerin toplanmasında görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme formu kullanılmıştır. Karasar (2009) görüşmeyi sözlü iletişim yoluyla verilerin toplandığı bir teknik olarak tanımlamıştır.

Görüşme sorularının hazırlanmasında Yıldırım ve Şimşek (2018)'in üzerinde durduğu kolay anlaşılabilir sorular yazma, odaklı sorular hazırlama, açık uçlu sorular ve sondalar hazırlama, yönlendirmekten kaçınma, çok boyutlu soru sormaktan kaçınma, alternatif sorular ve sondalar hazırlama, farklı türden sorular yazma ve soruları mantıklı bir biçimde düzenledikten sonra soruları geliştirme olarak sıralanan ölçütler dikkate alınmıştır. Bu ölçütler doğrultusunda hazırlanan görüşme formları uzman görüşlerine sunulmuştur. Görüşme formları araştırmacı dışında, toplam 3 uzman tarafından değerlendirilmiştir. Alınan öneriler doğrultusunda görüşme sorularının içeriklerinde ve yerlerinde gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Görüşme sorularının geçerliğinin sınanması amacıyla bir öğretim elemanı ile pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama verileri doğrultusunda yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme formları yeniden düzenlenmiş ve gerekli izinler alındıktan sonra uygulama süreci başlamıştır.

Araştırmanın amacına uygun olarak görüşme formları ile akademisyenlerden toplanan veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Arıkan (2013) içerik analizini, yayınların, söylemlerin veya kayıtların anlaşılması ve karşılaştırılması için kullanılan ve konuyu derinlemesine inceleyen bir yöntem olarak tanımlamıştır. İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu bağlamda, içerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışılır (Yıldırım & Şimşek, 2018: 242). Bu amaçla öncelikli olarak görüşmelerle elde edilen ses kayıtlarının içinden seçilen kayıtlar başka bir nitel araştırmacı tarafından da gözden geçirilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde bir başka nitel araştırmacıdan da görüş alınmış ve bilgilerin doğruluğu teyit ettirilmiştir. Daha sonra elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak betimsel olarak incelenmiştir. Analiz için NVİVO 12 paket programı kullanılmıştır. İçerik analizi sonucunda ulaşılan temalar ve kodlar araştırmacı tarafından NVİVO 12 paket programı ile belirlenmiş ve uzmanlara kontrol ettirilmiştir.

Araştırmaya katılan görüşmecilerin kimlikleri ve ses kayıtları gizlilik esasına bağlı olarak öğretim elemanlarını ifade eden “U” şeklinde kodlanmış ve numaralandırılmıştır. Analizi yapılan verilerden elde edilen bulgular alt amaçlarla ilişkili olan görüşme soruları ile anlam bütünlüğü gözetilerek yorumlanmıştır. Çalışmanın daha iyi açıklanabilmesi için görüşmecilerin ifadeleri tırnak içerisinde, doğrudan ifadeler şeklinde ve italik olarak belirtilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Grafik anasanat atölyenin çağın gereklerine uygunluğuna ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerini ortaya koyan çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amaçlarına yanıt bulmak üzere, araştırmacı tarafından gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme formu ile elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Öğretim elemanları ile gerçekleştirilen görüşmelerin bulguları alt amaçlara göre incelenerek tema ve kodlara ayrılmıştır. Bu çalışmada grafik anasanat atölyenin çağın

gereklere uygunluğuna ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri ana temasında ortaya çıkan alt temalar ve kodlar tablo 2'de bir bütün olarak verilmiştir.

Tablo 2 Bu Çalışmada Öğretim Elemanları ile Gerçekleştirilen Görüşmeler Sonucu Ortaya Çıkan Temalar ve Kodlar

Ana Tema	Alt Temalar	Kodlar
Grafik Anasanat Atölyenin Çağın Gereklere Uygunluğuna İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşleri	Çağın Gereklere Uygunluğu	Nitelik, Teknoloji
	Kazanımların Yeterliği	Ders İçerikleri, Güncellik
	Teknik Donanımın Yeterliği	Öğretilen Dijital Tasarım Programları, Dijital Programları Kullanma Olanakları, Teknik ve Donanım,

3.1. Grafik Anasanat Dersinin Niteliğine İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Grafik anasanat dersinin çağın gereklere uygunluğuyla ilgili olarak dersin niteliğine ile ilişkin veriler elde etmek için öğretim elemanlarına; “Nitelikli bir grafik anasanat dersini nasıl tanımlarsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretim elemanları ile gerçekleştirilen görüşmelerden ortaya çıkan kodlar ve örnek ifadeler tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3 Nitelikli Bir Grafik Anasanat Dersini Nasıl Tanımlarsınız? Sorusuna İlişkin Ortaya Çıkan Kodlar ve Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Ait Örnek İfadeler

Alt tema	Kod	Örnek ifade
Çağın Gereklere Uygunluğu	Nitelik	...İlk olarak anasanat programlarında çok iyi bir ders programı yapılması gerekiyor. (U2)
		Güncel medyaya uygun ve tasarım özelliklerine uygun ders içeriği uygulanmalıdır. (U5)
	Teknoloji	...Teknolojik desteğin bilgisayar alt yapısının tablet vs. gibi teknolojik cihazların altyapısının varlığı da dersin niteliğini artırıyor. (U3)
		...Teknolojinin getirdiği yenilikleri de güncel bir şekilde takip ederek ancak nitelikli bir grafik tasarım eğitiminin mümkün olacağını söyleyebilirim. (U4)
		Teknolojik donanım olarak iyi durumda olmalı. Hocalar ve öğrenciler yetkin durumda olmalı. Uygun çalışma masan olmayınca nasıl çizim yapabilirsin. Hem manüel hem de bilgisayar donanımıyla öğrencilere olanaklar sunmak lazım. (U7)
	Nitelik	Öncelikli bir alt yapı problemi, sonrasında öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi ve ders içeriklerinin atölyeye uygun hale getirilmesi gibi süreçler yapılandırıldığında grafik tasarım atölyeleri daha etkili sürdürülebilir. (U9)

Tablo 3'deki öğretim elemanlarının görüşlerine baktığımızda U2, U5 ve U9 ders içeriklerinin önemini vurgulamaktadır. Ders içeriklerinin doğru planlanmasının yanında öğretim elemanlarının tamamı tarafından dersin nitelikli olabilmesi için piyasanın genel koşulları içinde günceli yakalaması ve teknolojik gelişmelerin takip edildiği bir ders olması gerekliliği vurgulanmıştır. Bu ifadelerin yer aldığı U1'e ait görüşme verileri ise şöyledir;

“Grafik anasanaatların içerisinde daha çok piyasa ağırlıklı baskı teknikleri, baskı teknolojisi, dijital ortamlar ondan sonra internet tasarımları bunun gibi alanlar öğrencilerin çok da hoşuna giden teknik ve sanatı bir arada buluşturan alanlar olduğu için çok fazla rağbet görür. Yani grafik anasanaat atölye dersinin nitelik kazanması için tüm bu alanların içerisinde bulunması lazım.” (U1)

“... Temel tasarım eğitimi üzerine gelişen dijital dünyaya uygun bir görsel iletişim tasarımı programı desen, illüstrasyon, bilgisayara giriş dersleri olacak, görsel iletişim tasarımına giriş dersinde hazırlayacaksınız. Öğrenci bir göle atlayacak ve atlayacağı gölü bilmesi lazım. Çünkü öğrenci bilmeden geliyor.” (U2). U2 buradaki ifadesinde öğrencilerin hazır bulunuş düzeylerinin yetersizliğinden dolayı ders içeriklerinin ardışık bir düzen içerisinde belirlenmesi gerektiği üzerine görüşler belirtmiştir. Tüm ifadelerle birlikte U6 ve U8'de grafik tasarımın güncel tutulmasıyla ilgili şu ifadeleri belirtmiştir;

“Grafik tasarım yaşayan bir alan olduğu için bunun günlük olarak takip edilmesi lazım. Alt yapı tabii ki bütün alanlarda olduğu gibi olmalı ama yeniliklere çok daha açık olmak lazım. Yani uyum yeteneğinin yüksek olması lazım. Yani özel olarak istenmiyorsa belli dönemlerde kalmışsa eğer hoca da öğrenci de günceli takip etmiyorsa güncel olmadığı takdirde başarısızsın.” (U6)

“Tanımlama yapmak zor bir şey. Tanımla yaparken işlikleriyle, atölye bilgileriyle hocanın kendi programıyla, milli eğitimin müfredatını öğrenmek, YÖK'ün kendi programıyla öğretmen yetiştirmek için de uyumlu olmasını sağlamak amacıyla yapılır. Bir de piyasanın genel koşulları içinde günceli yakalamak aslında olması gerekir.” (U8)

Öğretim elemanlarıyla gerçekleştirilen görüşmelerde grafik anasanaat dersinin nitelikli bir hal alabilmesi için ortaya çıkan kavramlar; ders içeriklerinin iyi belirlenmesi (U2, U3, U4, U5, U6, U8, U9), teknolojik gelişmelerin güncel bir şekilde takip edilmesi (U1, U2, U3, U4, U5, U6, U7, U8, U9), öğrenci hazır bulunuşluk durumlarının istenen düzeyde olması (U1, U2, U7, U8, U9) ile piyasaya uygun yöntemlerin yer alması (U1, U2, U7, U8) gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

3.2. Grafik Anasanaat Dersi Kazanımlarının Yeterliliğine İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Ders programının yeterliliğine ilişkin bulgular elde etmek için 9 öğretim üyesi ile görüşme yapılmıştır. Öğretim elemanlarıyla gerçekleştirilen görüşmelerden ortaya çıkan kodlar ve örnek ifadeler tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4 Ders Programları Konusunda Eklemek İstedığınız Genel Sorunlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Ortaya Çıkan Kodlar ve Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Ait Örnek İfadeler

Alt tema	Kod	Örnek ifade
Kazanımların Yeterliği	Güncellik	Dijital dünya görsel iletişim tasarımının tasarım eğitimin sürekli değişmesini gerektiriyor... (U2)
		Bizim alanımız neredeyse her sene tasarım ve tasarım eğitimde bir trende şahit olduğundan sürekli güncel tutulmalı. (U3)
	Ders içerikleri	Anasanat ders süresinin artırılması müfredatının daha geniş tutulması gerekir. (U5)
		Yeni programda ders saatlerinin azalmasının bir handikap olduğunu düşünüyoruz normal olarak ben de düşündüm. (U6)
	Herhangi bir sorun yok. (U8)	

Tablo 4'e baktığımızda U2 ve U3 grafik tasarım alanının sürekli güncel tutulması gereken bir alan olduğu üzerine ifadelerde bulunmuştur. U5 ve U6 ise anasanat ders sürelerinin kısıtlı olmasının sorun olduğunu belirtmiştir. Dokuz öğretim üyesi ile yapılan görüşmelerde sadece U8 bu konuda herhangi bir sorun olmadığı yönünde açıklamada bulunmuştur. Ancak U1 bir ifadesinde "Görsel iletişim tasarımının kapsadığı alanlar dijital dünyanın gelişmesiyle beraber çok çeşitlendi. Bu diğer mimari ve endüstriyel tasarım alanlarında da oldu fakat görsel iletişim tasarımında çok daha fırladı." yorumunda bulunarak ders programlarının güncel tutulması gerekliliğine işaret eden başka bir öğretim elemanı olmuştur.

Ders programlarının güncel tutulmasının yanında U2 ders programları konusunda ardışıklığın öneminden bahsetmektedir; "Dersler ve programlar arasında ardışıklık çok önemli. Şimdi öğrenci birinci basamağı yaptıktan sonra ikinci basamağa geçmeli..."

U2'nin bu ifadelerine benzer şekilde U4'de kendi eğitim programı çerçevesinde adım adım ilerleyen ardışık bir düzen izlediğinden bahsetmektedir;

"...Kendi eğitim programım çerçevesinde ikinci sınıfın başında grafik anasanat atölyeye yeni gelen öğrencilere temel sanatla geçiş oluşturacak tarzda çalışmalar yaptırıyorum. Daha çok temel tasarım derslerinde alışık oldukları renk kullanımı, şekiller, metamorfozlar vb. ile başlıyorum. Bu süreç içerisinde de grafiğin plastik sanatın diğer alanları arasında fark gösteren yanlarını da kavramsal olarak anlamış oluyorlar daha sonra da spesifik olarak grafik tasarım çalışmalarına eğiliyoruz." (U4)

U9 alt yapı ve donanım eksikliğinin bir problem oluşturduğunu belirtmekle birlikte "...Aslında grafik tasarım atölyeyi seçecek hale gelen öğrencinin birazcık daha tasarım programlarıyla ilgili yeterliliklerinin hazır hale gelmesi gerekiyor." İfadesi ön plana çıkan diğer bir ifadedir. U2 ve U7'de öğrencilerin dijital tasarım programlarını öğrenme noktasında hazır bulunuş düzeylerinin yetersiz olduğu ve bunun için takviye yapılması gerektiği üzerinde durmuştur.

Öğretim elemanları ile gerçekleştirilen görüşmelerde ders programlarının öncelikli sorunu olarak gerek içerik gerekse donanımsal olarak sürekli güncellenmesi gerekliliğine yönelik ifadeler (U1, U2, U3, U4, U9), sürecin hoca yetkinliğinden alınması gerekliliği ve konuların

programda ardışık bir düzen içerisinde verilmesi gerekliliğine yönelik ifadeler (U2, U3, U4, U9), anasanat ders sürelerinin az olduğunu belirten ifadeler (U4, U5, U6, U7, U9), ve kavram sorununun olduğunu belirten ifadeler (U2) ön plana çıkmaktadır. Tüm bu sorunlar ders içeriklerinin sağlıklı bir ortamda öğretilmesine engel olacaktır. Ders programları konusunda tüm öğretim elemanlarının ders programına yönelik eleştirileri varken sadece U8'in bu konuda sorun belirtmemiştir.

3.3. Grafik Anasanat Dersinde Teknik Donanımın Yeterliliği İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin çağın gereklerinden biri olarak dijital tasarım programlarını kullanma olanaklarını ve karşılaştığı sorunları belirlemek amacıyla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler teknik donanımın yeterliliği alt temasında dijital programları kullanma olanakları kodu altında anlamlı ifadelerle dönüştürülmüştür. Bu konuyla ilgili öğretim elemanları ile gerçekleştirilen görüşmelerde ortaya çıkan kodlar ve örnek ifadeler Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5 Öğrencilere Kullandığınız Grafik Tasarım Programlarını Nasıl Belirlemektesiniz? İle Öğrencilerin Grafik Tasarım Programlarını Dersten Sonraki Vakitlerinde de Kullanabilme Olanakları Ne Durumdadır? Sorusuna İlişkin Ortaya Çıkan Kodlar ve Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Ait Örnek İfadeler

Alt Tema	Kod	Örnek ifade
Teknik Donanımın Yeterliliği	Dijital Programları	Zaten kendi bilgisayarlarıyla çalıştıkları için evde ya da yurtda da grafik tasarım programlarını kullanabilmekte... (U3)
	Kullanma Olanakları	Öğrenci kendi dizüstü bilgisayarını çantasında sürekli taşıyabilmekte okul dışında da sürekli kullanabilmektedir. (U5)
	Öğretilen Dijital Tasarım Programları	... Diğer anasanat hocamızla da konuşarak eğitimde devamlılık açısından da Adobe firmasının programlarını kullanmanın daha doğru olduğuna karar verdik. (U6)
		En yaygın olarak kullandığımız Photoshop ve Illustrator programları. (U9)

Tablo 5'e baktığımızda ifadeleri bulunan U3 ve U5 öğrencilerin zaten kendi kişisel bilgisayarlarını kullandıkları için istedikleri yerde çalışmalar yapabildiklerini belirtmektedir. Bununla birlikte U6 ve U9 Adobe firmasının programlarını tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu ifadelerle benzer şekilde diğer öğretim elemanları da öğrencilerin kendi kişisel bilgisayarlarını ders dışında da kullanabildiklerini ve kullanılan dijital tasarım programlarında da genel anlamda Adobe programlarını tercih ettiklerini söylemektedirler. Ancak U2'nin "...Kişisel bir bilgisayar olsa da iyi bir bilgisayar alamadıklarında bazen zorlanabiliyorlar. Ancak zorlandıkları noktada bilgisayar atölyesindeki bilgisayarları kullanabilmeliler. Ancak eğitim fakültelerinde olanaklar bu konuda yetersiz..." (U2) yorumu okullardaki donanımların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki ifadelerle birlikte öğretim elemanlarının tamamı öğrencilerin kendi kişisel bilgisayarlarıyla çalıştıklarından olanakları olduğu görüşündedir. Bununla birlikte U1, U2, U4, U6 ve U7 ders dışındaki vakitlerde atölyelerin de öğrencilerin kullanabilmeleri gerekliliği üzerine ifadeler belirtmiştir.

Kullanılan dijital tasarım programları noktasında U3'ün bu konuda "...tasarım fikri hangi programa ihtiyaç duyuyorsa onu öğretmeye gayret ediyorum." şeklinde ifadesi öğrencilerin kullandığı programlar konusunda sert bir kuralın olmadığını göstermektedir. Kullanılan dijital tasarım programlarının seçilmesinde bir zorunluluğun olmadığına dair U1'in "...tamamen öğrencinin işini kolaylaştıran teknik araçlardır. Öğrencinin bütün yaratıcılığı kafasının içerisinde..." ifadesi benzer şekildedir. Bununla birlikte öğretim elemanların tamamı piksel tabanlı ve vektör tabanlı en az iki program üzerinden derslerini yürüttüklerini belirtmektedirler.

Öğretim elemanlarına yöneltilen; "Bölümün, teknik donanımı (atölye, bilgisayar, grafik programları, internet sağlayıcıları, vb.) ile ilgili sorunlar nelerdir?" sorusu ile toplanan verilerden ortaya çıkan kodlar ve örnek ifadeler tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6 Bölümün, Teknik Donanımı (Atölye, Bilgisayar, Grafik Programları, İnternet Sağlayıcıları, vb.) ile İlgili Sorunlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Ortaya Çıkan Kodlar ve Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Ait Örnek İfadeler

Alt Tema	Kod	Örnek ifade
Teknik Donanımın Yeterliği	Teknik ve Donanım	... Eğitim fakültesinde çalıştığım da buradan bahsederek çok fazla sorunu olan bir bölüm değildi. (U1)
		Bizim o dönemlerde dijital ortamla ilgi çok da şansımız olmadı. ...Laboratuvar kurduk ama daha sonra ayrılmıştık. (U2)
		Gençler programlara tamamen kaçak yollarla internet üzerinden indirip ulaşıyor... Bu da zaman zaman dosya kayıplarına bilgisayarların çökmelerine vb. sorunlara da yol açıyor... (U3)
		Çocukların lisanslı program kullanamıyor olmaları büyük bir sorun. Teknik destek alınamıyor olması büyük bir sorun. İnternet kampüs içerisindeki kablosuz ağdan sağlanıyor. Onun da çok verimli çalıştığını söyleyemiyoruz... (U4)
		Öğrenciler ekonomik güçleri doğrultusunda en uygun ilgili programları deneme sürümü olarak kullanabilmektedir. Okul interneti yeterlidir. Teknik olarak bilgisayarlar ise yeterli değildir. (U5)
		Sorun yoktur. (U8)

Tablo 6 incelendiğinde önceki senelerde eğitim fakültesinde grafik anasanat programında eğitim vermiş öğretim elemanları olarak U1 ve U2 o dönemlerde sorun yaşamadıklarını belirtmektedirler. Eğitim fakültelerinin grafik anasanat programında ders vermekte olan U3 ve U4 ise programların orijinal olmaması ve yeterli teknik donanımın olmaması sorunlarında hemfikirdirler. Diğer öğretim elemanlarından farklı olarak U8 "*sorun yoktur*" ifadesi ve diğer açıklamalarında da bu konuda sorun yaşanmadığını belirtmektedir.

U6 ise U8'den farklı olarak teknik ve donanımsal konularda eğitim fakültelerinin güzel sanatlar fakültelerinden farklı olmaması gerektiğine yönelik ifade belirtmiştir. "...Hiçbir fark yok bence diğer donanımların hepsinin eksiksiz olması gerekiyor. Çünkü yine buraya geliyor ve belki de bilgiyi aktaracak kişinin donanımı bir sanatçıdan daha fazla olması bile gerekebilir. Onun için her şey eksiksiz bir şekilde olmalı." (U6). Aynı zamanda U6 görevde

bulunduğu bölümün fiziksel şartlarını sorun olarak görmekte iken bilgisayar laboratuvarlarının durumlarının ise iyi olduğundan şu şekilde bahsetmektedir; “*Fiziksel şartlarımız biraz kötü ondan memnun değilim. Ama diğerleri arasında çok kötü olduğumuzu sanmıyorum. Sadece resim anabilim dalına ait öğrencilerin bilgisayar kullanabileceği iki tane atölyemiz var.*” (U6)

Teknik ve donanımsal konularda birtakım sorunları belirten diğer öğretim elemanlarının (U3, U4, U5) ifadeleri ise şu şekildedir;

“...Bilgisayar atölyemiz yok öğrencilere sunabileceğimiz bir bilgisayar altyapısı yok bir internet altyapısı var ama sağlıklı çalışmıyor. Kimi öğrenci giriyor ama kimi giremiyor. Tablet vs. program desteği herhangi bir şey yok. Hocalara dahi yok. Dolayısıyla biz bile orijinal yazılım kullanıyoruz ama kendi paramızı kendimiz veriyoruz. Bu şekilde bir ortam var. Bilgisayar desteği de yıllar önce ilk asistanlık dönemimde olduğunu gördüm. 10 bilgisayarlık bir atölye kuruldu. Bir sonraki gelen yönetim var olan bilgisayarları asistanlara dağıttı. Okulda doğru düzgün bir bilgisayara atölyesi olmadı benim öğrenciliğimden beri. Tamamen öğrenciler kendi imkanlarıyla laptoplarını getirerek teknolojik donanımı sağlamaya çalışıyorlar. Grafik tasarım programlarının çalışabileceği bir bilgisayar laboratuvarı yok. Sadece grafikçiler için demiyorum bina içerisinde böyle bir laboratuvar yok.” (U3)

“Burası eğitim fakültesi olduğu için görsel iletişim tasarımcısı ve grafik tasarımcı yetiştiren diğer lisans bölümlerinden farklı yanlarından birisi de bu teknik donanımsal unsurlardır. Aslında okulda böyle bir imkân yok. Ayrı bir bilgisayar laboratuvarı, servis sağlayıcılar, donanımlı bir grafik tasarım atölyesi idarenin sağladığı imkanlarla oluşturulmuş değil. Olması gereken seviyeye çıkartmasak da kendi imkanlarımızla belki meslek aşkıyla kendi ders verdiğimiz atölyeleri nitelikli bir hale getirmeye çalışıyoruz ama bu idarenin yaptığı yatırımlarla falan olmuyor. Kendi gayretlerimiz ve kendi harcamalarımızla olduğunu açıkça söyleyebilirim.” (U4)

“Bölümün öğrencilere teknik donanımı sağlaması gerekir ancak ilgili grafik tasarım programlarının belirli bir düzeyde gerekliliği donanım maliyetlerini yüksek tutmaktadır. Bununla birlikte programlar konusunda farklı tercihlerim bulunması gerek öğrenci gerek akademisyen açısından sorun teşkil etmektedir. Bölümün öğrenciye program ve donanım desteği ile ilgili bir yardımda bulunması gerektiğini düşünmekteyim ekonomik destek verilmelidir. Güncellik açısından da güncel programları çalışabileceği bilgisayar programlarını iş maliyetli oluşu öğrenci açısından dezavantaj. Bununla birlikte yazılım fiyatları öğrenci bütçesini zorlamaktadır. Öğrenciler genellikle deneme sürümü ile deneysel tasarımlar yapmaktadır.” (U5)

Yukarıda ifadeleri bulunan öğretim elemanlarından U3, U4 ve U5 bölümlerindeki teknik ve donanımsal sorunlara dikkat çekerken, bu konudaki en büyük sorunun bölümde bir bilgisayar laboratuvarı bulunmadığına yönelik olmuştur. Bununla birlikte yapılan açıklamalarda grafik anasanat atölyelerinde de bilgisayar desteğinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bölümde 10 senedir tecrübesi olan U3 bu durumun boyutunu “...*Benim asistanlık zamanımdan beri durum böyle...*” diyerek ifade etmektedir. U3, U4 ve U5’ten farklı olarak U9 bilgisayar atölyesine sahip olduklarını ancak yeterli verim alınamadığını şu şekilde açıklamaktadır;

“Bizim çok uzun zaman önce kurulmuş bir laboratuvarımız vardı. Onda da çok ciddi problemler vardı. O dönem bilgisayarlara bakan hoca ekran kartsız getirtmiş sonradan ilave edildi onlar falan. Neyse çok ciddi problemler oldu. Onları şimdi atölyelere paylaştırdık. Çok eski bilgisayarları kullanıyoruz ki genelde çocuklara laptoplarını getirmelerini söylüyoruz. Yani donanımsal anlamda çok ciddi sıkıntılar, farklılıklar var.”

“...Yine hali hazırda kullanılabilir bir bilgisayar laboratuvarımız yok. Atölyelerde sadece beşer yedişer tane bilgisayar var. Bunlardan ikisi aktif bilgisayarları kullanan atölyeler ve hocalar. Onun dışında gereksinim duydukça kullanan bir hocamız var. Birde bilgisayarların kapasitesi yeterli olmadığı için süreç daha da uzayabiliyor. Biz bunları tolere etmeye çalışıyoruz elimizden geldiğince ama önemli bir problem olarak karşımıza çıkıyor.” (U9)

Bilgisayar donanımı olarak aşağıda ifadesi yer alan U7 ise U3, U4, U5 ve U9’un aksine bölümlerindeki imkanların şu an iyi olduğunu ifade etmektedir.

“MAC çok pahalı öğrencilerin alabilmesi için. Bunu ancak böyle okullarımızda çocuklarımıza gösterebilirsek ne mutlu oluyor. Onu da 22 senedir oldu arada bilgisayarlarımız ama hiç bu kadar olmamıştı. Gerçekten bu sene iyi oldu. Ama bizim pek çok teknik donanıma ihtiyacımız var. Tarayıcılar yazıcılar Wacom Pad’ler. Çocuklar onları burada görecekler.” (U7)

Yukarıdaki ifadelere baktığımızda bazı öğretim elamanları U3, U4, U5, U9 atölyelerinde bilgisayar desteğinin olmadığına ya da sınırlı olduğuna dikkat çekmektedir. Bilgisayar donanımları dışında bölüm tarafından dijital tasarım programı desteğinin sunulmaması da ön plana çıkan başka bir sorundur. Bu konuda U9’un ifadeleri dikkat çekmektedir;

“Gün geçtikçe biraz daha geriye gidiyor. Mesela geçen yıla kadar Creative Cloud kullanabiliyorken bu sene cs6 ile yetiniyoruz. Çünkü lisansların yenilenmesinde bir takım zora koşmalar oldu. Firma adına da eskiden bir lisans ya da birkaç lisans aldığımızda üniversitede birçok bilgisayarda kullanabiliyorken şu an sadece bir bilgisayar başına lisansları alabiliyorsunuz. O da çok ciddi bir maliyet. Öyle olduğu için çok sınırlı sayıda Creative Cloud kullanılabiliyorlar. Bana sorarsanız bu programları kullandıran bir hoca olarak. Arada çok ciddi farklar var. Çünkü bir öncekinde olmayanlar yeni versiyonunda var. Aynı zamanda sürecin içerisinde yeni medya ve etkileşim boyutları girdiğinde daha üst versiyonlar her zaman daha avantajlıdır. Bu anlamda bir dezavantajımız var.” (U9)

Teknik ve donanımsal sorunları sorgulayan bu bölümde bilgisayar donanımlarının yetersizliği (U3, U4, U5, U9), orijinal dijital tasarım programların kullanılmaması (U3, U4, U5, U9), fiziksel şartların uygun olmaması (U6) gibi sorunlar ön plana çıkmaktadır. Özellikle bölümde öğrencilerin kullanabileceği bir bilgisayara laboratuvarı olmadığını belirten U3, U4 ve U5 bu büyük eksikliği açıklamalarında belirtmektedirler. Ortaya çıkan tüm sorunlar grafik anasanat dersinin çağın gereklerine uygun şekilde yürütülmediğine yöneliktir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Teknoloji çağında bilgisayarlar bilgiyi üreten ve ileten konumu ile evrensel bir iletişim ağının oluşmasını sağlamıştır. İletişimin gerçekleşmesinin koşulu olan insan, günümüzde doğal olarak bu ağ ile kuşatılmıştır. Görsel iletişim böylece bilgisayarlarla geliştirilen dijital çeşitlilik içerisinde bilginin aktarılmasında etkin bir rol üstlenmiştir. Artık tasarımcılar teknoloji ve sanatın bir arada olduğu bir çalışma alanında görsel iletişim tasarımları oluşturmaktadır (Tepecik & Çelik, 2015: 18). Dijital ortam çeşitliliğinin artması ile oluşan zengin yeni medya olanakları, grafik tasarım eğitiminin çağın niteliklerine uygun olması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Yeni medya, dijital platformlarda etkili olmakla birlikte her zaman aktif durumda olabilen, kullanışlı ve her yerden erişilebilir bir iletişim ağı olması gibi tanımlayıcı özelliklere dayanmaktadır (Hennig-Thurau vd., 2010: 312). Bu bağlamda yeni iletişim teknolojilerinin devinim içinde olduğu dijital çağda grafik tasarım eğitiminin de çağın gereklerine uygun olması önemli görülmektedir. Ancak öğretim elemanlarıyla gerçekleştirilen görüşmelerde grafik anasanat dersinin yürütülmesinde anabilim dalının teknik donanımlarının yetersiz olduğu ve üniversiteden üniversiteye bu durumun farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Resim-iş öğretmeni yetiştiren eğitim fakültelerinden mezun olan herkesin atanıp öğretmen olamayacağı günümüzün bir gerçeğidir. Bununla beraber bireylerin aldıkları eğitim sonrası fikirlerinin değişmesi ve yaşantılarında gelişen olaylar sebebiyle farklı iş alanlarına yönelebileceği gerçeği de unutulmamalıdır. Bu sebeple resim-iş öğretmenliği bölümlerinde grafik anasanat atölye dersi olarak yürütülen dersin niteliğinin çağın koşullarına uygun olması öğrenme açısından olduğu kadar meslek seçimi konusunda da önemlidir. Bu bağlamda öğretim elemanlarıyla grafik tasarım eğitiminin niteliği ile ilgili yapılan görüşmeler de gösteriyor ki yeni iletişim teknolojilerinin çoğaldığı bir ortamda grafik tasarım eğitiminin bilgisayar teknolojilerinden soyutlanmış bir şekilde yürütülmesi düşünülemez. Bu bağlamda eğitim fakültelerinin resim iş öğretmenliğinde bulunan grafik anasanat programında yeterli dijital donanımın sağlanmadığı sonucuna varılmıştır. Görüşme yapılan tüm öğretim elemanları grafik anasanatı seçen öğrencilerin kişisel bilgisayar alması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak bu durum grafik tasarıma yetenekli öğrencilerin farklı bir anasanata yönelmelerine sebep olabilmektedir. Bu nedenle de öğrencilerin gerek ders vakitlerinde gerekse dersten sonraki vakitlerinde kullanabilecekleri bir bilgisayar laboratuvarının oluşturulması önerilmektedir.

Grafik tasarımcı artık yaratıcı fikirler geliştirmenin yanında yeni dijital iletişim platformlarını tanımak durumundadır. Ancak bu şekilde başarılı görsel iletişim tasarımları yapabilecek yetkinliği erişilebilir. Bu sebeple grafik tasarım eğitiminin çağın gereklerine uygun olması gerekmektedir. Grafik tasarım eğitimi verilen bölümlerden biri olan resim-iş öğretmenliği bölümlerindeki grafik anasanat atölye dersleri de grafik tasarım alanında güncel ders içeriklerinden oluşmalı teknik ve donanımsal gelişmişliği çağın gereklerine uygun olmalıdır. Çünkü öğrencilerin ilgi alanlarına göre anasanat atölye seçimleri birtakım sebeplerle meslek tercihlerinde değişikliğe gidebilmelerinin de önünü açmaktadır. Bu yönelme bazen zorunlu olsa da bazen de kişisel tercih olarak gözlemlenmektedir. Öğretim elemanlarıyla gerçekleştirilen görüşmelerde de öğrencilerin alternatif meslek olarak grafik anasanat atölyeyi seçtikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Grafik anasanat dersi kapsamında öğretilen kazanımların yeterliliği hakkında öğretim elemanlarının görüşlerine bakıldığında ders içeriklerinde birtakım sorunların olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ders içerikleri kapsamında öğretilen dijital tasarım programlarının öğretilmesi aşamasında ek bir dersin yer alması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dijital tasarım programlarının öğrencilerin tasarım yapmalarını kolaylaştıran teknik araçlar olduğu üzerinde durularak onların yaratıcılıklarının daha önemli olduğu görüşü de ortaya çıkan sonuçlardandır. Ancak dijital programlarda yetkin olamayan öğrencilerin tasarımlarında istediklerini uygulayamadıklarında

onların yaratıcılıklarını sınırlandıracağı bir gerçektir. Günümüzde dijital ortam çeşitliliğinin artması ile oluşan rekabet ortamında artık tasarımcılar çok farklı platformlarda görsel iletişim tasarımları oluşturabilen donanımlı bireyler olmak durumundadır. Bu sebeple grafik tasarım eğitiminin çağın gereklerine uygun olması önemli görünmektedir.

KAYNAKÇA

- AKÇADOĞAN, I. İ. (2006). *Temel sanat eğitimi ve dijital ortam*. İstanbul: Epsilon.
- AMBROSE, G., & AONO-BİLLSON, N. (2013). *Grafik tasarımda dil ve yaklaşım*. (M. Taşçıoğlu, Çev.) içinde (s. 26). İstanbul: Literatür.
- ARIKAN, R. (2013). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. Ankara: Nobel.
- ARMSTRONG, H. (2012). *Grafik tasarım kuramı tasarım alanında okumalar*. (M. E. Uslu, Çev.) içinde (s. 47). İstanbul: Espas Sanat Kurumu.
- ARTUN, A. (2011). *Bauhaus: modernleşmenin tasarımı Türkiye'de mimarlık, sanat, tasarım eğitimi ve Bauhaus*. İstanbul: İletişim.
- AYDIN, E. D. (2008). *Görsel iletişim tasarımı temel ders notları*. İstanbul: Yorum Sanat.
- BALCI, K. S. (2016). *Değişen paradigmlar ekseninde görsel iletişim tasarımının lisans ve lisansüstü eğitim programlarına yansımaları*. Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- BARANSELİ, S. E. (2009). *Gelişen iletişim teknolojileri ile grafik anlatım dili ve grafik tasarımın yeni uzantıları*. Sanatta Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- BECER, E. (2006). Kısa tarihinden görsel örnekler eşliğinde Türk grafik tasarımı üzerine düşünceler. *Türkiye'de Tasarım Tarihi ve Söylemi Sunumlar 1*, 27-38.
- BECER, E. (2015). *İletişim ve grafik tasarım*. Ankara: Dost.
- BÖLÜKOĞLU, İ. H. (2002). Bilgi çağında eğitim fakültelerinde resim-iş eğitiminin genel bir değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (3), 247-259.
- BÖLÜKOĞLU, İ. H. (2003). *Eğitim fakültelerinde grafik tasarım eğitiminde bilgisayar kullanımının değerlendirilmesi*. 3. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı'nda sunulmuş bildiri.
- BÖLÜKOĞLU, İ. H. (2004). Grafik tasarım eğitiminin toplumsal sorunların kavranmasındaki rolü. *Resim-İş Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar II. Sanat Eğitimi Sempozyumu*. 75-79.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- CRESWELL, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.) içinde (s. 45-47). Ankara: Siyasal.
- ERTAN, G., & SANSARCI, E. (2017). *Görsel sanatlarda anlam ve algı*. İstanbul: Alternatif.
- GÖKAY, M. (2019). Sanat eğitiminde tarihsel süreç. A. O. Alakuş & L. Mercin (Eds), *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi* içinde (s. 13-18). Ankara: Pegem.
- GÜNGÖR, N. (2011). *İletişime giriş*. Ankara: Siyasal.
- HENNİG-THURAU, T., MALTHOUSE, C. E., FRIEGE, C., GENSLER, S., LOBSCHAT, L., RANGASWAMY, A., & SKİERA, B. (2010). The impact of new media on customer relationships. *Journal of Service Research*. 13 (3), 311-330. <http://dx.doi.org/10.1177/1094670510375460>
- KARASAR, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- LAZAR, J. (2009). *İletişim bilimi*. (C. Anık, Çev.) içinde (s.80-81). Ankara: Vadi.

- MERCİN, L. (2019). Sanat nedir? A. O. Alakuş & L. Mercin (Eds), *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi* içinde (s. 1-12). Ankara: Pegem.
- MISIRLI, İ. (2016). *Genel ve teknik iletişim*. İstanbul: Detay.
- ODABAŞI, A. H. (2006). *Grafikte temel tasarım*. İstanbul: Yorum Sanat.
- TEPECİK, A., & TOKTAŞ, P. (2014). *Güzel sanatlar fakültelerinde temel sanat eğitimi*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- TEPECİK, A., & ÇELİK, N. (2015). Görsel iletişim tasarımı eğitiminde sosyal tasarımın gerekliliğine dair araştırma ve bir ders önerisi, *Başkent University of Journal Education*, 2 (1), 77-88. <http://buje.baskent.edu.tr/index.php/buje/article/view/26> sayfasından erişilmiştir.
- TÜRKER, H. İ., & ÖZDEMİR, F. (2014). Resim-iş eğitimi programları grafik ana sanat ders içerikleri ve işleniş biçimleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1). 360-379.
- UÇAR, F. T. (2017). *Görsel iletişim ve grafik tasarım*. İstanbul: İnkılâp.
- YILDIRIM, A. & ŞİMŞEK, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- WEILL, A. (2008). *Grafik tasarım*. (O. Türkay, Çev.) içinde (s. 118-119). İstanbul: Yapı Kredi.